

Hodnocení diplomové práce

předložené Evangelické teologické fakultě UK dne 25. 6. 2009 (č.j. 16/07):

Jovanka LÁNSKÁ, *Otázka žánru Ž 121*, Praha 2009, 79 stran.

Popis a charakteristika:

Téma diplomové práce bylo vypsáno katedrou SZ. Autorka k jeho zpracování – k vyjasnění problematiky *žánru* (literárního druhu) Ž 121 – přistoupila v těsné návaznosti na exegetický rozbor vlastního textu, jeho vyhodnocení v literárním kontextu (žalmy, spec. skupina tzv. poutních písní) a v kontextu historickém (*Sitz im Leben*, místo užití a působení v liturgii). Uplatnila také aspekty rétorické analýzy. Zvolený přístup a postup (viz obsah, s.6) považuji za zdařilý; dosti těsně navazuje na postupy volené v biblicko exegetickém semináři, který autorka v posledních semestrech také úspěšně absolvovala.

Zvolený postup pojednání umožňuje autorce pojednat problematiku textu (jenž je sám o sobě poměrně krátký, celkem 8 veršů) z více stran, v několika perspektivách. Dříve než otevře a řeší vlastní téma své práce, tj. otázku žánru, velmi solidně text představuje, charakterizuje jeho kontext, jeho vlastní svéráz i otevřené otázky, jež jsou k řešení otázky žánru relevantní. Pojednávání textu v několika „vlnách“, v postupných krocích vždy nově z různých hledisek, ovšem nutně přináší nebezpečí opakování či potřebu často odkazovat do dříve či později pojednaného (viz výše / viz níže). I s tím si však autorka poradila rozumně, výsledný tvar rozpravy není nesouvislý či rozchvácený, ani neobsahuje vyslovené redundance.

Materiálním východiskem pro celou rozpravu a pro řešení tématu (otázky žánru) je vlastní exegeze textu Ž 121 (kap. 1, s. 8-38). Tuto volbu východiska a jeho soustavné uplatnění je namístě zmínit a ocenit, neboť jsou jen zdánlivě samozřejmé (i v oblasti biblistiky!). Autorka se značnou pečlivostí a přesností zpracovala jak vlastní překlad, tak textovou tradici (různočtení), jakož i jazykovou, poetickou i strukturální a kompoziční analýzu daného žalmu. Velmi solidně zpracovala také intertextové souvislosti, zejména synchronní analogie v rámci biblického kánonu (konkordancie, frazeologii a sémantiku), klade si však i otázky po souvislostech historických (datování, autorství, myslitelný historický kontext daných výpovědí). Při tom všem v rozumné míře využívá odbornou literaturu.

Originálním počinem je zejména kap. 1.3 – vlastní formulace teologicky důležitých motivů a aspektů (s. 31n); zde autorka prokazuje sympatickou nebojácnost vyhodnotit drobné postřehy a inspirativní aspekty objevené v detailní exegezi pro širší teologické souvislosti (nejen biblické).

Než přijde k vlastnímu tématu, otevírá autorka v kap. 2 (s. 39-51) problematiku výkladu daného žalmu v dějinách (dějiny exegeze a dějiny interpretace). V přehledu nutně stručném a výběrovém uvádí řadu pozoruhodných možností, jak bylo v dějinách církve s tímto textem nakládáno, a připravuje si tím půdu pro diferencovaný obraz vlastní sledované problematiky – otázky žánru. Touto svou funkcí je kap. 2 cenná.

Vlastní problematiku *žánru* pojednává autorka ve 3. kap. (s. 52-74), a to ve třech krocích. Nejprve precizuje otázku po žánru, představuje hledisko *Sitz im Leben* a některé základní návrhy, jak žánr Ž 121 určit. Poté (kap. 3.2) důkladněji rozebírá a pojednává tři základní varianty určení žánru – *vyznání*, *zaslíbení* a *požehnání*. Při výkladu zohledňuje nejen literární rysy, ale i prvky analýzy rétorické (např. proměny komunikační konstelace a konotace – kdo

jak a proč ke komu v textu promlouvá a jak se tyto danosti v různých partiích textu proměňují). Po tomto pojednání autorka znovu pojednává text a konfrontuje předeslané teze s danostmi výpovědí jednotlivých veršů, částí žalmu, žalmu jako celku ... i cyklu poutních písní jako dílčí sbírky.

Svou tezi – nález opřený o exegezi (kap. 1), vymezený vůči alternativním pojetím žánru a znovu ověřený v danostech textu (kap. 3) – formuluje autorka stručně a jasně na s. 55: „...žánr požehnání je základní strukturou celého žalmu.“ Žalm 121 je požehnáním, v němž se však uplatňují také motivy (resp. žánrové aspekty) vyznání a zaslíbení; tato vícesložková charakteristika je dána mj. tím, že se v tomto žalmu „střídají hlasy“ (responsorické prvky).

Souhrnně svůj nález autorka rekapituluje v kap. 4 – závěru (s. 75-76), který je zakončen pozoruhodnou vlastní adaptací motivů žalmu 121 ve formě modlitby; tato adaptace je však z žánrového hlediska poněkud překvapivě především *prosbou* (s prvky vyznání; v této souvislosti je pozoruhodné, že žánr prosby chybí ve výčtu rozmanitých žánrových možností na s. 55, řádek 13.-15. ř. shora).

Hodnocení věcné:

Základní linii výkladu i způsob pojednání vlastního tématu považuji za zdařilý. Autorka se snaží soustavně vycházet z daností textu, uplatňuje příslušnou škálu metodologických postupů, a to aniž by si jejich hlediska, postupy a účely závažněji pletla. I při detailním pojednání dovede projevit vlastní kritický názor, a přitom neztrácí nadhled a tah po hlavní věcné linii.

V některých exegetických pasážích je ovšem styl výkladu kusovitý, má formu glos či navršených poznámek. Jakoby se jednalo spíše o polotovar studie, nashromážděná excerpta či protokolární zápis zachycující materiál a poznámky při studiu (viz např. s. 12nn, 16nn aj.). Tento glosovitý charakter lze hodnotit různě. V běžné biblické studii, jež by byla určena k publikaci, by byl neúnosný; v daném kontextu však přispívá úspornosti pojednání a je přiměřeně funkční.

Za zvlášť pozoruhodnou a zdařilou považuji kap. 1.3 (s. 31nn); cenná je tím více, že se jedná o postřehy a nálezy autorky výtěžné z vlastní práce s textem.

k některým dílčím jednotlivostem:

1. Autorčin pracovní překlad (kap. 1.1.1; s. 8n) je pečlivý a přesný; obsahuje i anotace variant. Drobnou nekonsistenci s následujícím výkladem však obsahuje verš 1., kde autorka větu „Zvedám ... oči své k horám, odkud přijde pomoc má“ překládá jako *souvětí*. To je sice gramaticky možné, nicméně autorka sama při výkladu opakovaně uvádí, ba zdůrazňuje (dle mého soudu správně), že druhá část výpovědi je (samostatnou) *otázkou*, na niž v. 2 přináší *odpověď* (korespondence výrazů מַיִן → מַעַם). Pracovní překlad verše 1. však toto pojetí nevyjadřuje a představuje jiné pojetí než výklad.
2. Za důležité a z hlediska základní otázky po žánru přímo klíčové považuji sledování otázky slovesných *způsobů* (*modu* slovesných tvarů). Jak ve vlastním překladu, tak v analýze překladů a výkladů příslušných výpovědí jim autorka věnuje soustavnou pozornost, pečlivě je vyhodnocuje v daném kontextu a zaujímá kritická stanoviska vůči řešením v překladech či výkladech jiných autorů (např. s. 34: „*stojím za optativním překladem...*“; podobně na s. 38, 64 aj.). Důsledná pozornost k této jakoby dílčí problematice, jež však podstatným způsobem přispívá k základnímu tématu práce, je na předložené studii cenným prvkem; je také projevem přesného analytického úsudku autorky, která rozpoznala, kterým rysům textu je třeba s ohledem na zadané téma věnovat detailní pozornost.
3. Na řadě míst autorka osvědčuje dobrý cit pro rozdíly významů v terminologii či frazeologii. Např. její kritická poznámka k překladům slovesa מוּט ve smyslu „uklouznout“

(o noze, v. 3), resp. její argumentace pro význam „zakolísat“, „viklat“ (na s. 27) je přesvědčivá a zcela namístě.

4. Na s. 29 se autorka v úvodu svého výkladu o tzv. poutních písních (žalmech *ha-ma'alot*) pozastavuje nad jejich počtem – číslo 15 „nemusí být nutně náhodné“. Přejdeme-li pleonastickou formulaci „nutně náhodné“, které by bylo lépe se vyhnout, stálo by za to věnovat symbolice číslovky 15 pozornost nejen „konkordanční“, ale i gematrickou: patnáct je hodnota krátké formy Jména – ה . Jakkoli gematrie zajisté není univerzálním klíčem k výkladu biblických textů, v pojednáváné souvislosti může její zřetel hrát roli.
5. Na řadě míst je výklad pojat natolik úsporně, že určité aspekty – někdy i důležité – zůstávají nevysloveny a nedotaženy. Taková výčitka se dá, pravda, vznést téměř za každých okolností, nicméně v předložené práci se na řadě míst dají autorce tímto způsobem vyčítat docela konkrétní věci. Např. na s. 60 stručně zmiňuje žehnacím formule z mimobiblických textů a uvádí nápisy z Kuntillet Adžrud a Chirbet el Qom; vzhledem k pojednáváné látce by, myslím, stálo za to zmínit i to, že jsou v těchto nápisech doloženy formule nejen stejného modu a typu, ale v podstatě identických formulací (jak s áronským požehnáním, tak i s Ž 121) – viz např. výskyt klíčového slovesa שמר v týchž tvarech a v rétoricky identické funkci (*sic!*).
6. Po jazykové stránce je práce velmi solidní. Ojediněle se sice v textu objevují formulační a terminologické nedostatky či chyby (např. na s. 13 je *záporka* לא označena za „předložku“), jedná se však o prohřešky věcně nepodstatné a u takto jazykově náročného textu téměř nevyhnutelné.

Hodnocení formálních náležitostí:

Práce je vyhotovena podle daných zásad diplomových prací a má všechny požadované náležitosti. Celkové provedení je upravené, pečlivé, až vzorné.

Corrigenda se vyskytují jen zcela ojediněle. Např. na s. 39 zůstala ediční redundance (text v závorce druhého odstavce a text patové poznámky jsou identické) či mezinadpis „Články“ v seznamu literatury (s. 78) nevystihuje daný obsah (uvádí komentáře; články následují bez nadpisu na s. 79). – Jsou to však zcela zanedbatelné jednotlivosti.

Závěr:

Práce jako celek prokazuje, že autorka umí velmi solidně samostatně zpracovat hebrejský text, provést analýzu potřebných aspektů a své nálezy vyložit v perspektivě sledované problematiky. Používá standardní metodologické nástroje a dokáže vytěžit odbornou literaturu. Na základě takto vytvořené základny pak umí zaujmout i kritický postoj vůči autoritám a pro svou pozici dobře argumentovat. Při vši stručnosti, až i občasně kusosti práce nabízí autorka k zadanému tématu svébytnou studii s rozpoznatelným rukopisem a – last, but not least – s jednoznačnou tezí, jež je kongruentní s hlavní linií výkladu.

Předložený text jednoznačně splňuje základní kritéria kladená na magisterskou diplomovou práci a proto ji doporučuji k obhajobě. V hodnocení navrhuji vycházet z úrovně klasifikačního stupně *velmi dobře* (B).

V Praze, dne 15. září 2009

Martin Prudký